

Staare 2018

Rapport från en fullspäckad vecka av samisk kultur och fest

I Östersund är det jubileumsår då det första samiska landsmötet på svensk sida av Saepmie ägde rum för 100 år sedan. Invigningen hölls vid Rådhuset förra veckan. Namnen på de som deltog vid första landsmötet lästes upp och blev på så vis firade, hågkomna, respekterade och ännu mera verkliga envar. På måndagskvällen genomfördes en ceremoniell rit som startade arrangemangen. Ceremonins intention var att skapa samklang mellan kultur och natur, och stärka Saepmies framtid men också för en lyckad och bra festival.

Jubileumsåret uppmärksammas hela året, men med extra fokus 5–11 februari. Året ska enligt Gaaltije – sydsamiskt kulturcentrum – lyfta pionjärer och summera hundra år. Men fokus kommer också ligga på framtiden. Veckan i februari firades med ett generöst program av teaterföreställningar, musik och olika föreläsningar. På Storsjöteatern hölls bland annat ett konstnärssamtal med konstnären Katarina Pirak Sikku.

Katarina Pirak Sikku kommer från en konstnärsfamilj och har en gedigen utbildning från Umeå konsthögskola. De senaste åren har hon bland annat ställt ut på Moderna Museet i Stockholm samt Bildmuseet i Umeå. Under Staare berättade hon om sitt konstprojekt, att ge sitt perspektiv på rasbiologin. Pirak Sikku har sedan 2004 grävt i den rasbiologiska historien. Men också gått in i det kroppsliga minnet på cellnivå med djupare innebörd och perspektiv; kan sorg och trauman ärvas? Hon är själv same och har gjort resan som rasbiologerna gjorde. Men hennes resa är på många sätt den omvända. Den går från Jokkmokk i norr ner till Uppsala i söder. Rester från Herman Lundborgs rasbiologiska institut i Uppsala utgör basen för hennes forskning. De anonymiserade personerna på fotona i arkiven har nu fått en historia utöver att ha hamnat i ett arkiv, nakna, blottade med dåtidens mått och beräkningar antecknade i marginalen. Hon hittade, bland många andra, sin mans pappa i arkivet. En del i projektet är, som hon uttrycker det, att bita huvudet av skammen. Det handlar om ett övergrepp som ägde rum runt förra sekelskiftet, en viktig del av en historia som vi inte får glömma bort eller förtränga. Den får aldrig upprepas. Pirak Sikku har genom sin konst gett personerna på bilderna en djupare och mer mångbottnad historia och visar en annan sida av den berättelse som så kliniskt arkiverats inom rasbiologin. Att passa ihop ett anonymt ansikte med en livshistoria istället för att se en naken blottad, människa.

På flera håll i Östersund visades utställningar med samiskt tema. Bland annat på Storgatan 26 i ett tillfälligt utställningsrum där konstnären Tomas Colbengtson visade sin utställning "Faamoe – kraft". Utställningen bestod av glasskulpturer och målningar på aluminium. Den delade glasskulpturen stående på ett hav av sameflaggans färger med titeln *Sapmi flag* är mångbottnad. Skulpturen är delad. En spricka mellan folk? Konstverket väcker funderingar. Titlarna vägleder betraktaren. Hans utställning ser vid första anblicken okomplicerad och lättillgängligt vacker ut, men utvecklas till att belysa en annan mera komplex sida. I konstnärskapet finns ett släktskap med Katarina Pirak Sikku som också använder arkivfoton men dom gör det på olika sätt. Primusrummet, som är Region Jämtland-Härjedalens utställningsrum, kurerades av Vanessa Sahlman som valt ut konstverk ur samlingen gjorda av samekonstnärer. Några representerade

VOLYM

konstnärer var bland annat Katarina Pirak Sikku, Britta Marakatt Labba och Per Enoksson.

På onsdagen var det konsert med gruppen Isák på Tingshuset. Sångerskan Ella Marie Hætta Isaksen var som en samisk ung Robyn. Gruppen bjöd på ett explosivt scenspråk och en konsert likt en performance med fantastiska ljudspår, sång och elektroniska toner.

Det mest spännande och minnesvärda tyckte jag var ceremonin för Staare 2018. Konserten på Tingshuset och konstnärssamtalet med Katarina Pirak Sikku var en av höjdpunkterna.

Text och foto: Linda Petersson

Volym 2018-02-15